

דברי מחשבה והלכה, ומהנעשה בבתי הכנסת

לע"נ יוסף בן אליה וחממה ז"ל לבית גיאת
לע"נ משה בן זילפה ואליאס ז"ל לבית חיימי

נושא השבוע: שמיטה (ח)

כח' ניסן תשפ"ב 1422 (שנה כז')

ההפטר: "מחר חודש"
(שמואל א, כ)

פרשת קדושים-שבת מברכין

ראש חודש אייר יחול אי"ה בימים ראשון ושני מולדו בליל ראשון בשעה 6:20 וחלק אחד

"דבר אל כל עדת בני ישראל ואמרת אליהם קדושים תהיו כי קדוש אני ה' אלוהיכם" (וי', ב)

כתב האלשך הקדוש זצ"ל: רבים סבורים כי לא כל אחד יכול להתקדש ולהיטהר, וכי לשם כך זקוקים לנשמה זכה וטהורה ולמידות נעלות ולזכות אבות ורק יחידים הם היכולים להתעלות ולהתקדש. אך הקב"ה אומר למשה: "דבר אל כל עדת בני ישראל...קדושים תהיו", לומר לנו שכל אחד יכול להתקדש כי כל יהודי הוא כבנו יקירו של הקב"ה, וכל אדם בכל מדרגה ומצב בו הוא נמצא יכול להתעלות ע"י שיקיים את המצוות שציונו ה' בתורתו הקדושה, קרי להיזהר ממאכלות אסורות, בדיקת המזון מתולעים, הפרשת תרומות ומעשרות והמקפיד לקיימם כראוי ואוכל אוכל בתכלית ההידור מקדש את נפשו ומעדנה. (מעין השבוע)

"וכי תבואו אל הארץ ונטעתם כל עץ מאכל וערכתם ערכתו את פרי עץ מאכל לא יאכל" (וי', כג)

לכאורה קשה מדוע צריך הקב"ה לצוות את ישראל להיכנס לארץ לנטוע עצי מאכל, הרי זה מובן מאליהו שכך ראוי לעשות כשמתישבים במקום חדש על מנת שיוכלו להתקיים? ועוד מדוע אסור לאכול מן הפירות בשלוש השנים הראשונות לנטיעת האילן, שהרי אם הקב"ה ציווה שניטע ודאי הוא רוצה שנהנה מהם?

אלא "רצה הקב"ה לזכות את ישראל לפיכך הרבה להם תורה ומצוות" (משנה מכות ג טז). ומסביר ה"אורח חיים" הקדוש: בפסוק זה נאמרו 3 מצוות האחת-עצם הביאה לארץ, השנייה-לנטוע כל עץ מאכל, השלישית-לנהוג בהם מצוות עורלה. וזאת מלבד קיום מצוות נטע רבעי, שמיטה, תרומות ומעשרות וכו' שהמקיימים משפיע קדושה לנשמתו. ולענין הגוף שאסור לאכול מהפרי בשלוש השנים לנטיעתו ולא להנות ממנו, לפי שהפירות בשלוש השנים הראשונות לעץ לחות מאוד ומזיקות, והקב"ה שהוא יוצר האדם והעולם מנחיל לנו מצוות שנזכה בהם לאריכות ימים ושנים ולא חלילה להיפך.

זו השמיטה

סיפר הרה"ג שניאור ריוח שליט"א שמצוה לפרסם את מעשי השי"ת בעולם, בשנת השמיטה הקודמת ירד באזור המועצת האזורית גזר, ברד חזק וכבד מאד, וכידוע שכאשר יורד הוא משמיד כל פריחה ולבלוב שעל העצים, וכך היה שבכל האיזור הוזקו הכרמים בסכום של כ- 8 מליון ש', ובמושב בית עוזיאל שבו שומרים שמיטה כדת וכדין, לא נפל אפילו לבלוב אחד, למרות שירד ברד חזק כבכל האזור, והיה הדבר לפלא. וכאשר סיפרתי הדברים לפני מרן הראש"ל שליט"א, שמח מאד על זה, ואמר שזה ממש וצויתי את ברכתי. וכששאלתיו על דברי הסמ"ע הידוע שכתב, שבזמן הזה ששמיטה דרבנן אין ברכת וצויתי, אמר מרן שליט"א שבכל זאת בזכות מסירות הנפש של החקלאים השומרים שביעית ולא נצרכים למכירה הם זכו לנס הזה, אשרי העם שככה לו!!

(ילקוט יוסף - השביעית והלכותיה)

ע"פ "אור החיים" אופק תל אביב * לא לעיין בזמן תפילה * שקיעה 7:25-7:20 * סוף זמן ק"ש 8:33-8:36

יציאת שבת: 7:00

יציאת שבת: 7:52

יציאת שבת: 8:43

לראות השגחה בעיניים

מעשה שהיה

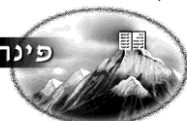

בין מטולה לקרית שמונה במרומי רכס נפתלי נמצא מושב מרגליות, סמוך לגדר המערכת המפרידה בין ישראל ללבנון ניצבות להן חלקות אדמה גדולות השייכות למשפחת אפלטון, פינחס אפלטון הינו מהחקלאים הבודדים שעוד נותרו במושב, הוא נקשר לאדמה בעבודות של אהבה ומטפל במסירות ובאהבה בירקות אותם הוא מגדל. עד לפני 14 שנה הוא לא ידע מהי שמיטה, הוא עבד את האדמה יום יום, שנה אחר שנה ללא הפסקה. לא היה לו כמעט שום ידע ביהדות עד שהגיעה שנת השמיטה ולימדה אותו על בשרו שיש בורא לעולם: "נטעתי 18 דונם של עגבניות, בשלב הראשון היו אמורות להבשיל העגבניות שבשטח הראשון שהיה בן שני דונם, יום יום הגעתי לחלקה לראות האם העגבניות מתחילות להבשיל, ולמרבח הפליאה למרות גודלם שהיה כבר ענק הם היו בכל הצבעים מלבד אדום... מעולם לא נתקלתי בתופעה שכזו אך לא התייאשתי. משלא היתה שום התקדמות החלטתי שכנראה הזן הזה של העגבניות לא מוצלח מלכתחילה לכן תבעתי את הסוחר שמכר לי את השתילים בטענה שהוא רימה אותי. הגיע העת של חלקה נוספת בת חמישה דונם שהבשילה, עליתי עם הפועלים לשטח כדי להעמיס את הסחורה בארגזים אך התברר לנו כי גם הפעם לא נוכל לשווק את הסחורה, לתדהמתנו כל העגבניות היו מחוררות ומתולעות, הסחורה היתה מזעזעת והחלטתי לזרוק הכל לפח. התקווה האחרונה שלי היתה החלקה הגדולה אותה השארנו לסוף, ואכן כשהגיעה העת ראינו שהעגבניות בשלות ועסיסיות, הן היו אדומות, תולעים לא פגעו בהן והגיע הזמן להתחיל לקטוף אותן. קבענו שלמחרת בבוקר נתחיל לעבוד, אך בבוקר כשהגענו לשטח חשכו עינינו, באותה הלילה פרצו חזירים את הגדר המקיפה את החלקה, בעקבותיהם הגיעו עוד בעלי חיים ועד הבוקר הם לא השאירו שריד מכל המטע היפה בו השקענו את עמלנו. לא ידעתי מה לעשות מלבד העובדה שלא הרווחתי שקל, לא היה לי גם במה לכסות את עלות השתילים. לא היה לי אפילו כסף עבור הדלק לנסיעה עד העיר. לא הבנתי מה קורה פה? מה רוצים ממני? סיפרתי את שהתרחש עימי לידידים ואז נודע לי שהפתרון טמון במילה אחת: "שמיטה". התחלתי לברר אודות המושג החדש אליו התוודעתי לראשונה, לאט לאט התעניינתי יותר ביהדות ובמצוות, שמעתי על השגחה פרטית, על האפשרות לתקשר עם בורא עולם דרך התפילה. ההתחזקות אמנם היתה איטית אך השמיטה האירה את עיני שיש בורא לעולם, הראיה שלי על כל הסובב אותי השתנתה, ראיתי את השגחת הבורא על כל צעד ושעל: בשנה השישית כמות הירקות שגדלו בשטחים שלי היתה פי שלוש בדיוק כפי שכתוב בתורה. לא עמדנו בעומס והסחורה היתה משובחת מאין כמותה. שיחי העגבניות לא עמדו כמעט במעמסה הכבדה והתופעה חזרה על עצמה בכל הגידולים. ומיד שהגענו לשוק הסחורה נחטפה כשכל המוכרים שואלים: "מה שמתם בירקות שלכם?" ואני משיב לכולם: "שנה הבאה תתגעגעו אלינו, לא נהיה פה בגלל השמיטה, אז עכשיו אתם נהנים מהברכה של השנה השישית". מהרגע שנכנסה שנת השמיטה ראיתי במוחש את יד ה', יום אחד הבחנתי בשריפה גדולה שהחלה להתפשט על כל ההר, למרות שזו היתה שנת שמיטה ולא היו לי גידולים, היה לי ציוד יקר מאוד שהשארתי שם, חששתי שהאש תאחז בקוצים והכל יישרף תוך זמן קצר. נסעתי במהירות לשטח, הבחנתי בנזקים העצומים שנגרמו לשדות קיבוץ מגרה הסמוך, רצתי מהר לכוון החלקות שלי ואז ראיתי שמכבי האש השתלטו על השריפה הגדולה בדיוק בפתח השדות שלי, שם היא נעצרה. הרמתי את עיני למעלה והבנתי, גם זה חלק מהברכה אותה ציוה ה' בשנת השמיטה: לשמור על החקלאים לבל יינזקו. לפני כמה שנים הטרקטור הענתיקה שהיה ברשותי שבק חיים, לא היה לי אפילו גרוש אחד לקנות אחר תחתיו

מה עוד שעלותו שישים אלף שקל. החלטתי לפנות לבנק ולבקש הלוואה, וקיויתי שאצליח לקבל לפחות חלק קטן מהסכום. אך לפני שניגשתי פניתי לאבא שבשמים בבקשת עזרה, הגעתי לבנק, שם קיבלו את פני בסבר פנים קורן וזורח דבר שלא זכור לי קודם לכן. בירור קצר העלה שאני זכאי להלוואה של חמישים אלף שקלים בתנאים מצוינים, תהיתי מנין אשיג עוד עשרת אלפים שקל, אלא שאז נודע לי שבתור חקלאי יש לי זכויות מן המדינה למענק מיוחד בסכום של עשרת אלפים שקל בדיוק. נשאתי את עיני בהודיה לבורא על העזרה. התופעה חזרה על עצמה שנוקתי לרכב חדש עבור העברת הסחורה לשיווק. לפני שצה"ל עזב את לבנון, בא אלי לבנוני אחד וביקש לעבוד אצלי בתור פועל הסכמתי ולקחתי אותו לחלקה הראשונה בה גידלתי פול, איך שהוא נכנס לשטח הוא נעצר פעור פה ועל פניו ארשת תדהמה, הוא סיפר לי שלפני מלחמת השחרור בתור ילד הוא היה גר בחיפה והם היו מגדלים בגינה שלהם פול, גובה הצמח היה במקרה הטוב 20 ס"מ ואילו אצלי גדל הפול בגובה של יותר ממטר וחצי... אני יודע שארץ ישראל שמרה אמונים לבניה ורק לאחר ששבו אליה והם מקיימים את המצוות התלויות בארץ היא מצמיחה להם את יכולה המבורך מחדש. (וצייתי ברכתי)

הלכות שמיטה [ח]

פינת ההלכה

א. השנה, שנת תשפ"ב הינה שנת שמיטה (סדילי שביעית לנר"ס רווח).

ב. הסומכים על "היתר מכירה" וקונים מהשווקים כרגיל צריכים להפריש תרומות ומעשרות כרגיל בלי ברכה [מאחר וגמר המלאכה של הפירות נעשתה ע"י ישראל אע"פ שהקרקע נמכרה לגוי] (יש להפריש "מעשר עני" ויש אומרים "מעשר שני" ועל הצד היותר טוב לצאת מכל ספק ולהפריש על תנאי "שני או עני" ולומר בנוסח את שניהם, לפדותו על פרוטה בלא ברכה) (ילקו"י שביעית פ"ט ס' א-ג). ואין בפירות אלו קדושת שביעית (פי"ט ס"ב).

ג. אלו ששומרים שמיטה [שכן ראוי ונכון לכל הירא וחדד לדבר ה' לעשות (שס פ"כה ס"א)] קונים ירקות וירק מחנות שמיטה [שהירקות ששם הם מיבול נוכרי או מחקלאים יהודים ממקומות בארץ ישראל שאינם בשטח הארץ המקראית כגון: הערבה דרומית] וכן קונים שם פירות [שחלקם יבול נכרי וחלקם יבול שביעית דרך "אוצר בית דין" וחלקם מחקלאים יהודים אבל לא משטחי ארץ ישראל המקראית].

פירות קדושת שביעית

ד. כל הפירות ששליש מגידולם היה קיים בראש השנה תשפ"ב שייכים לשמיטה וקדושים קדושת שביעית וצריך להפקירם (הרמב"ם הל' שמיטה ויבול פ"ד הל' ט, כסף משנה סס, שביעית השדה פ"י ס"ו).

הלכה למעשה: פירות הקיץ שמתחילים להגיע לשווקים שייכים לשנת השמיטה [ששומרי שמיטה צריכים לקנותם בחנות שמיטה] שהם: אפרסק, גודגדן, דובדבן, נקטרינה, ענבי מאכל, שזיף יפני, שסק, תאנה טרייה, [וזה בנוסף לאלו שכבר בשמיטה אוכמניות, פיטאיה צהובה ואדומה, קובו קרמבולה]. והחל מחודש אייר יצטרפו גם פירות הבאים: לונגן, ליצי, לימה, לימון, לימקוואט [לימון סיני], מנגו, משמש, צבר, שקד ירוק, תות עץ, תפוח מבכיר.

ה. אלו שיש להם גינות פרטיות או גינה של בניין משותף ויש בהם עצי פרי [שפרסמנום שצריך לקנותם בחנות שמיטה], הפירות קדושים בקדושת שביעית וצריך להפקירם, שכתוב בתורה (שמות

כג, יא) "והשביעית תשמטנה ונטשתה" (הרמב"ם הל' שמיטה פ"ד הל' כד).

ו. ודין זה חל גם על בעלי גינות פרטיות שסומכים וקונים לעצמם מ"היתר מכירה" פירות וירקות מהשווקים החופשיים, שראוי להם להפקיר ולא למכור גינתם לגוי באמצעות הרבנות כדי להימנע מלהפקיר, אא"כ מדובר בגינה משותפת של הבניין והדיירים מתנגדים (עין ילקו"י פ"ט ס"א).

ז. מי שמצויים בגינתו עשבי תיבול שהם: נענע, לואיזה, בזיליקום [ריחן תמנין] אפילו משמשים רק לריח יש בהם קדושת שביעית וצריך להפקירם [כפי שהבאנו בעבר]. ודין זה חל גם על הסומכים על "היתר מכירה" לעניין קניית פירות וירקות בשווקים הפתוחים [כאמור בסעיף קודם, אלא אם כן מכרו בפועל את גינתם הפרטית לגוי ע"י שהלכו לרבנות - על פי "היתר מכירה"] (מפי הרה"ג שנאור זלמן רווח מחבר ס' שביעית השדה ועוד וראש מכון בית עזריאל).

ח. ההפקר מתבצע על ידי שיתלה שלט בפתח הגינה מבחוץ שכתוב בו שהפירות הם הפקר והרוצה לקחת מהפירות יבוא בשעות מסוימות או ייקח את המפתח מבעל הבית או אפשר לרשום לבוא בתאום טלפוני (אור לליון שביעית פ"ד ס"ד, שביעית השדה פ"ז ס"ב, ילקו"י שביעית פ"ד ס"ב, שנת שבע לבית הוראה פעולת דק בראשית הרה"י לראש עמ' סא). מומלץ גם שהבעלים יאמרו בפיהם בינם לבין עצמם שהם מפקירים

את הפירות ופרטום (עיי' ולקו"י פ"ד ס"ק ז ועוד שאור לליון שביעית פ"ד ס"ג ושביעת השדה פ"ב ס"ב שלא לריק זאת).
ח. ההפקר צריך להיות כזה שהוא הפקר לכל, בין יהודי ובין לגוי וכן לבהמה. ואם יש יהודי שהוא בסכסוך עימו ואינו אוהבו ואינו מתכוון להפקיר גם לו, ההפקר אינו הפקר.
מ"מ לכתחילה הבעלים יכולים למנוע מגוי ובהמה כניסה לשטח [שהרי אסור לתת להם פירות קדושת שביעית משום קדושתם], אך אם קטפו כבר זכו במה שלקחו (שביעת השדה פ"ב ס"ג).
ט. הבא לקטוף מהפירות המופקרים צריך לזכור שהעצים וענפים אינם הפקר וצריך להיזהר שלא להזיקם (שביעת השדה פ"ב ס"ו).

י. כשהפירות הפקר, בין אחרים בין בעל הבית יכולים לקחת מפירות אלו לעצמם (הרמב"ם שם הל' כד) ופטורים מתרומות ומעשרות (שו"ע יו"ד ס' שלא ס"ט) כדין הפקר (שו"ע יו"ד ס' שלא ס"ט).
מ"מ לבעל הבית שהפקיר התירו לקחת כמות המספיקה לכמה ימים [כשיגמר ייקח שוב] (משפטי ארץ שביעית לגר"ש רייכנברג פ"א ס"ג, פ"ב ס"ג) אא"כ מדובר בענב יין או זיתים לשמן, יכול לאסוף שיעור לשנה שלמה (הרמב"ם שם) ולאדם אחר התירו לקחת כמה שרוצה (אור לליון פ"ד ס"ה, שביעת השדה פ"א, שנת שבע עמ' סב)

יא. גם מי שאין ברשותו אלא עץ פרי אחד שאינו מספיק אלא כדי צורכו בלבד, מ"מ חייב להפקיר את הפירות אע"פ שאחרי שהפקיר את הפירות מותר לו לאסוף כל צורכו ואפילו שאינו מותר כלום לאחרים [כאמור בסעיף הקודם] (שביעת השדה הלכה פ"ב ס"י).

יב. בעל גינה פרטית שיש לו עצי פרי שביעית ואינו מפקיר את הפירות ביטל מצות עשה (הרמב"ם שם) מ"מ אין היתר להיכנס לגינה כזו [שלא הפקירה] כדי לקחת מפירות השביעית, שכן אין הפירות הפקר עד שהבעלים יפקירו את הפירות (אור לליון פ"ד ס"ו, שביעת השדה פ"ד, ולקו"י שביעית פ"ד ס"ד).
יג. בעל גינה פרטית שיש לו עצי פרי שביעית ואינו מפקיר את הפירות, אין הפירות נאסרים עקב כך והם מותרים באכילה (ולקו"י פ"ד ס"ה, אור לליון שביעית פ"ד ס"ה, שביעת השדה פ"ט ס"ב) [מ"מ ה"ילקוט יוסף" מר"ן הרשל"צ יצחק יוסף שליט"א כתב שהמחמיר לא לאכול פירות אלו תבוא עליו ברכה].
מ"מ פירות אלו חייבים בתרומות ומעשרות בלי ברכה מאחר ולא הפקירו אותם [ומעשר עני, ועל הצד היותר טוב נכון לצאת מצד כל ספק להפריש את המעשר על תנאי "אם הוא שני או עני" ולפדות על פרוטה בלי ברכה] (ולקו"י ס"ג, אור לליון פ"ד ס"ח).

אפשר לקבל פירות אלו, אבל לא לקנותם (ולקו"י שם, אור לליון שם) וצריך לאוכלם בקדושת שביעית (שם) יד. בעל גינה שעשה מלאכות שאסור לעשות בשביעית באילן, אין הפירות נאסרים בשל כך ומותרים באכילה (וכאמור בסעיף הקודם) ואפשר לקבלם אבל אין לקנותם ויש לשמור עליהם קדושת שביעית (ולקו"י פ"ד ס"ו, אור לליון פ"א, ס"ה שביעת השדה פ"ט ס"ב) [דין זה לגבי פירות לא ירקות!] (שם).
טו. קליפות של פירות ויבול שביעית הראויים למאכל אדם או בהמה [או לצביעה ושאר הנאות שהנאתם וביעורם שווה] חלה עליהם קדושת שביעית כגון קליפות של: תפוח עץ, אגסים, וכדו' אבל של בננות ותפוז מעיקר הדין אין צורך והמחמיר תבוא עליו ברכה (ולקו"י פ"ט ס"א-יב, יד).
אך קליפות רימונים ואגוזים [משמש לצביעה] צריך לשמור בקדושה וכדו' (שביעת השדה פ"ט ס"ז).
טז. כל אלו שפורט עליהם שקדושים בקדושת שביעית כגון: קליפות של פירות שביעית והשאר אסור לזורקם לאשפה שבכך מפסיד פירות שביעית בידיים ואסור אלא יעטוף אותם בנייר או בניילון ויניחם באשפה ופעולה זו היא כגרמא [ולקו"י פ"ט ס"א-יב, אור לליון פ"ב ס"ג].
ויש מחמירים לייחד פח מיוחד לקליפות ושיירי שביעית, היינו שעוטפים השאריות בנייר או בשקית ניילון ושמים בפח מיוחד זה, ורק לאחר שנרקבים זורקים אותם לפח האשפה – והמחמיר כמותם תבוא עליו ברכה (ולקו"י פ"ט ס"א-יב).

יום שכולו תורה ביום חמישי יום העצמאות ד' באייר באשדוד בבי"כ החיד"א

רח' יצחק הנשיא 22 אזור ג' החל מ- 9:00 בבוקר עד 12:00 בלילה *עזרת הנשים פתוחה
בהשתתפות הרבנים: הרב אליהו כהן, הרב אברהם יוסף, הרב יצחק פנגר, הרב מאיר אליהו, הרב יגאל כהן, הרב זמיר כהן, ב- 1:30 מנחה וארוחת צהרים כיד המלך.
הרב גדעון בן משה, הרב שי עמר, הרב ישראל נח ברגר, הרב יהודה דרעי, הרב אלחנן פרץ, הרב יוסף חגי, הרב ליאור גלזר.

שעור גמרא באשדוד בימים א-ה ב- 12:15 בעהרים בבי"כ תורה וחיים רח' חובת ציון 14 אזור א'
עם הרב יעקב אמסלם שליט"א ואח"כ מנחה

שעור לגברים באשדוד בימים א-ה ב- 17:30 בהלכה ואגדה עם הרב אלעזר אביכור
בבי"כ ברית יצחק רח' שלמה בן יוסף בגינת אזור ו'